

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนวัดอรัญญิการาม พุทธศักราช ๒๕๖๖
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

หลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับนี้ เป็นเอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดอรัญญิการาม พุทธศักราช ๒๕๖๖ จัดทำเพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ให้ตรงตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยพิจารณาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) มีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์
- สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
- คุณภาพผู้เรียน
- ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
- โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม

- คำอธิบายรายวิชา
- โครงสร้างรายวิชา
- สื่อ/แหล่งเรียนรู้
- แผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนต่อไป

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
สาระสำคัญ.....	๑
วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์	๑
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	๒
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้.....	๓
คุณภาพผู้เรียน	๓
ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง.....	๕
โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	๑๖
คำอธิบายรายวิชา.....	๑๘
โครงสร้างรายวิชา.....	๒๙
สื่อ/แหล่งเรียนรู้.....	๔๐
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	๔๑

สาระสำคัญ

หลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนวัดอรัญญิการาม พุทธศักราช ๒๕๖๖ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์

วิสัยทัศน์

จัดการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะในความเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

พันธกิจ

๑. จัดการเรียนรู้ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ และคุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตร
๒. สนับสนุนการร่วมมือกับวัดและชุมชน พัฒนากิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา
๓. จัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนให้ตระหนักรู้คุณค่าและดำรงตนบนพื้นฐานวิถีไทย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๔. ส่งเสริมกิจกรรมปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม

เป้าประสงค์

๑. ผู้เรียนมีศักยภาพทั้งด้านความรู้ควบคู่คุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๒. ผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองดี มีจิตสาธารณะ และสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓. ผู้เรียนมีความรัก ภาควุมิใจ และห่วงหาผูกพันของตนเอง

๔. ผู้เรียนนำความรู้ด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เกิดประโยชน์

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การมีเหตุผล กตัญญูกตเวที การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น การรักและภูมิใจในความเป็นไทยและรักชาติท้องถิ่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

๑. ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

๒. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนา ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ

๓. ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

๔. ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

๕. มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและชุมชน และสามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

๑. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย

๒. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลัก คำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

๓. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

๔. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาคโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

๕. มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ภัยพิบัติ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ในจังหวัด ภาค และประเทศไทย สามารถเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพกับภัยพิบัติต่าง ๆ ในประเทศไทยและหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑.บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทิน ◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติในปฏิทิน ◆ ช่วงเวลาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เช้าวันนี้ ตอนเย็น
	๒. เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น	◆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น รับประทานอาหาร ตื่นนอน เข้านอน เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ฯลฯ ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา แสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
	๓. บอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวโดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ ◆ การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างสั้น ๆ
ป.๒	๑. ใช้คำระบุเวลา que แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	◆ คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่น วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ เดือนนี้ เดือนหน้า เดือนก่อน ◆ วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา อดีต ปัจจุบัน อนาคต แสดงเหตุการณ์ได้

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเองโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว โดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพถ่าย ◆ สุนัขบัตร ทะเบียนบ้าน ◆ ใช้คำที่บอกช่วงเวลาแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตตนเอง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
ป.๓	๑. เทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	◆ ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราชอย่างสังเขป (ถ้าเป็นมุสลิมควรเรียนฮิจเราะห์ศักราช) ◆ วิธีการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. หรือ ค.ศ. เป็น พ.ศ. ◆ ตัวอย่างการเทียบศักราช ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ปีเกิดของนักเรียน เป็นต้น
	๒. แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน
ป.๔	๑. นับช่วง เวลา เป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ	◆ ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ◆ การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ เพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาในเอกสาร เช่น หนังสือพิมพ์
	๒. อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติโดยสังเขป	◆ เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยเช่นสมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์
	๓. แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น	◆ ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นหลักฐานขั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง ◆ ตัวอย่างหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน ◆ การจำแนกหลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง
ป.๕	๑. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย	◆ วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น ◆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ◆ การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่หลากหลายด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่องการเขียนอย่างง่าย ๆ การจัดนิทรรศการ
	๒. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล	◆ การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพราะสาเหตุใดและมีผลกระทบอย่างไร ◆ แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามดังกล่าว เช่น เอกสาร เรื่องเล่า ตำนาน ท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ◆ การใช้ข้อมูลที่พบเพื่อตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	♦ ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ บทความจากเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น ♦ ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง ♦ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลในท้องถิ่น
ป.๖	๑. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ	♦ ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับนักเรียน ♦ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของภูมินามของสถานที่ในท้องถิ่น
	๒. นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต	♦ ตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย สมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ ๔ หรือ รัชกาลที่ ๕ กฎหมายสำคัญ ฯลฯ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส ๔.๓) ♦ สรุปข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทั้งความจริงและข้อเท็จจริง ♦ การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การจัดนิทรรศการ การเขียนรายงาน

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	◆ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของอดีตกับปัจจุบันที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวเด็ก เช่นการใช้ควาย ไถนา รถไถนา เตาไรต์ ถนน เวิียน - รถอีแต๋น ◆ สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ตามกาลเวลา
	๒. บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน	◆ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายบ้าน การหย่าร้าง การสูญเสียบุคคลในครอบครัว
ป.๒	๑. สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน	◆ วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ เช่น การสอบถามพ่อแม่ ผู้รู้ ◆ วิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ประเพณีในชุมชนจากอดีต ถึงปัจจุบัน ◆ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน
	๒. อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	◆ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านต่าง ๆ ◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการของชุมชน	♦ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยีการคมนาคม ความปลอดภัย
		♦ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของชุมชนทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยทางสังคม
	๒. สรุปลักษณะที่สำคัญของ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ของชุมชน	♦ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ชุมชนของตนที่เกิดจากปัจจัยทาง ภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม
	๓. เปรียบเทียบความเหมือนและความ ต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับ ชุมชนอื่น ๆ	♦ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ของชุมชน อื่น ๆ ที่มีความเหมือนและ ความต่างกับชุมชนของตนเอง
ป. ๔	๑. อธิบายการตั้งหลักแหล่งและ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อน ประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ โดยสังเขป	♦ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อน ประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ในดินแดนไทย โดยสังเขป ♦ หลักฐานการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป
	๒. ยกตัวอย่างหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดง พัฒนาการของมนุษยชาติ	♦ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบใน ท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของ มนุษยชาติในดินแดนไทยโดยสังเขป
ป.๕	๑. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย และจีนที่มีต่อไทย และเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป	♦ การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีน ในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป ♦ อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีน ที่มีต่อไทย และคนในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ศาสนา และ ความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติดที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน โดยสังเขป	◆ การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกาย ดนตรี โดยระบุบุคลัษณะสาเหตุและผล ◆ อิทธิพลที่หลากหลายในกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยในปัจจุบัน
ป.๖	๑. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน	◆ ใช้แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ◆ สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยโดยสังเขป ◆ ตัวอย่างความเหมือนและ ความต่างระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษา ศาสนา การปกครอง
	๒. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป	◆ ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป ◆ สมาชิกของอาเซียนในปัจจุบัน ◆ ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันโดยสังเขป

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	◆ ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธงชาติ เพลงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์)

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ◆ เอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น แผนที่ประเทศไทย ประเพณีไทย อาหารไทย (อาหารไทยที่ต่างชาติดียกย่อง เช่น ต้มยำ กุ้ง ผัดไทย) ที่มีความภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมที่จะอนุรักษ์ไว้
	๒. บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	◆ ตัวอย่างของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน ที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ์ มัสยิด โบสถ์คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ◆ คุณค่าและความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้
	๓. ระบุสิ่งที่ตนรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น	◆ ตัวอย่างสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่น สิ่งของ สถานที่ ภาษาถิ่น ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ ที่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และเป็นรูปธรรมชัดเจน ◆ คุณค่าและประโยชน์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น
ป.๒	๑. ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ	◆ บุคคลในท้องถิ่นที่ทำคุณประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และความมั่นคงของท้องถิ่น และประเทศชาติ ในอดีตที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง ◆ ผลงานของบุคคลในท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจ และควรอนุรักษ์ไว้	♦ ตัวอย่างของวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น การทำความเคารพ อาหารไทย ภาษาไทย ประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ ♦ คุณค่าของวัฒนธรรม และประเพณีไทย ที่มีต่อสังคมไทย ♦ ภูมิปัญญาของคนไทยในท้องถิ่น ของนักเรียน
ป.๓	๑. ระบупระนามและพระราชกรณียกิจ โดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทย ที่เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	♦ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ โดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตามลำดับ ♦ อาณาจักรไทยอื่น ๆ ที่ผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช
	๒. อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ในรัชกาลปัจจุบัน โดยสังเขป	♦ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินีนาถโดยสังเขป
	๓. เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ	♦ วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ เช่น ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ป.๔	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป	♦ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย โดยสังเขป

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ทางด้านการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป
	๒. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย	◆ ประวัติ และผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชา ที่ ๑ (พระยาลิไทยโดยสังเขป)
	๓. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยสุโขทัยที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์	◆ ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย ศิลปกรรมสุโขทัยที่ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก เครื่องสังคโลก ◆ คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์
ป.๕	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป	◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาการด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขวบ้านบางระจัน เป็นต้น ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม
	๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา	
	๓. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ	
	๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	

ชั้น	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง /ปลายทาง)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรีโดยสังเขป ◆ พระราชประวัติ และผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราชโดยสังเขป ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรีโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม
ป.๖	๑. อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ๓. ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่าง ๆ สมัยรัตนโกสินทร์ ๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	◆ การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป ตามช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยปฏิรูปประเทศ และสมัยประชาธิปไตย ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญทางด้านต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯลฯ ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

ส ๑๑๑๐๑	สังคมศึกษา	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์
ส ๑๑๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ส ๑๒๑๐๑	สังคมศึกษา	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์
ส ๑๒๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ส ๑๓๑๐๑	สังคมศึกษา	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์
ส ๑๓๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ส ๑๔๑๐๑	สังคมศึกษา	๘๐ ชั่วโมง	๒ ชั่วโมง/สัปดาห์
ส ๑๔๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ส ๑๕๑๐๑	สังคมศึกษา	๘๐ ชั่วโมง	๒ ชั่วโมง/สัปดาห์
ส ๑๕๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ส ๑๖๑๐๑	สังคมศึกษา	๘๐ ชั่วโมง	๒ ชั่วโมง/สัปดาห์
ส ๑๖๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๔๐ ชั่วโมง	๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

รายวิชาเพิ่มเติม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

ส ๑๑๒๓๑

หน้าที่พลเมือง

๔๐ ชั่วโมง

๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ส ๑๒๒๓๒

หน้าที่พลเมือง

๔๐ ชั่วโมง

๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ส ๑๓๒๓๓

หน้าที่พลเมือง

๔๐ ชั่วโมง

๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ส ๑๔๒๓๔

หน้าที่พลเมือง

๔๐ ชั่วโมง

๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ส ๑๕๒๓๕

หน้าที่พลเมือง

๔๐ ชั่วโมง

๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ส ๑๖๒๓๖

หน้าที่พลเมือง

๔๐ ชั่วโมง

๑ ชั่วโมง/สัปดาห์

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน (ประวัติศาสตร์)

ส ๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษาและใช้ปฏิทินในการบอกวัน เดือน ปี ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีทั้งระบบสุริยคติ และ จันทรคติ คำที่แสดงช่วงเวลาเพื่อใช้เล่าเหตุการณ์ปัจจุบัน วันนี้ เดือนนี้ ตอนเช้า ตอนกลางวัน ตอน เย็น ตอนค่ำ และเรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก ผ่านทักษะ/กระบวนการสังเกต การบอกเล่า การเชื่อมโยง เพื่อให้สามารถใช้เวลาตามปฏิทินแสดง เหตุการณ์ในปัจจุบันและใช้คำแสดงช่วงเวลาเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

รู้วิธีสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ โดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง และการบอกเล่าเรื่องราวที่สืบค้นได้ โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสอบถาม การ รวบรวมข้อมูล การสรุปความ การเล่าเรื่อง เพื่อฝึกทักษะพื้นฐานของวิธีการทางประวัติศาสตร์ใน การสืบค้นเรื่องราวจากแหล่งข้อมูล (เช่น บุคคล) และบอกเล่าข้อเท็จจริงที่ค้นพบได้อย่างน่าสนใจ

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมสิ่งของเครื่องใช้หรือการดำเนินชีวิตของตนเองใน สมัย ปัจจุบัน กับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวผู้เรียน เตาไรต์ (การรีดผ้าด้วย เตาถ่านกับเตาไฟฟ้า) หม้อหุงข้าว (การหุงข้าวที่ใช้น้ำด้วยฟืนหรือถ่านกับหม้อหุงข้าวไฟฟ้า) เกลวียน กับรถยนต์ (การเดินทาง) ถนน บ้านเรือน การใช้ควายไถนากับรถไถนา รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญของ ครอบครัวที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเอง ในปัจจุบัน (การย้ายบ้าน การย้ายโรงเรียน การ เลื่อนชั้นเรียน การได้รับรางวัล การสูญเสียบุคคลสำคัญของครอบครัว) เกิดขึ้น โดยใช้การเรียนรู้เชิง รุกผ่านทักษะ/กระบวนการสังเกต การใช้เหตุผล การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การยกตัวอย่าง และการบอกเล่า เพื่อให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบัน และอนาคต สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษาความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ของชาติไทย ได้แก่ ธงชาติ เพลงชาติ เพลง สรรเสริญพระบารมี ภาษาไทย อักษรไทย มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ รวมทั้งรู้จักสถานที่สำคัญ ซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน ศาสนสถาน ตลาด พิพิธภัณฑ์ และสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ที่ใกล้ตัวผู้เรียนและเห็นเป็นรูปธรรม เกิดขึ้น โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสังเกต การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การอธิบาย การปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เพื่อก่อให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ท้องถิ่น และประเทศชาติ ภูมิใจในสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ ตระหนักและเห็นคุณค่าที่จะธำรงรักษาและสืบทอดต่อไป

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป ๑/๑, ป ๑/๒, ป ๑/๓

ส ๔.๒ ป ๑/๑, ป ๑/๒

ส ๔.๓ ป ๑/๑, ป ๑/๒, ป ๑/๓

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด (๖ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒ ตัวชี้วัดปลายทาง)

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน (ประวัติศาสตร์)

ส ๑๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

รู้จักวันเวลาตามระบบสุริยคติและจันทรคติที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้ง การใช้คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้, เดือนนี้ เดือนก่อน เดือนหน้า, ปีนี้ ปีก่อน ปีหน้า ในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการการสังเกต การสอบถาม เชื่อมโยง เรียงลำดับ การเล่าเรื่อง การรวบรวมข้อมูล การอธิบาย เพื่อให้สามารถใช้วันเวลาเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญได้ถูกต้อง ว่า เหตุการณ์ใดเกิดก่อน เหตุการณ์ใดเกิดหลัง

รู้วิธีสืบค้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาพถ่าย สื่อบัตร ทะเบียนบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ มาอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ และวิธีสืบค้นข้อมูลในชุมชนอย่างง่าย ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในชุมชนในด้านต่างๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน ทางด้านการประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน เข้าใจสาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ที่สืบค้นได้ โดยใช้เส้นเวลา ด้วยการเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสอบถาม การสังเกต การวิเคราะห์ การอธิบายอย่างมีเหตุผล ทำผังความคิด และการจัดนิทรรศการ เพื่อให้เข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์ใน เรื่องเกี่ยวกับการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราวในอดีต และเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกาลเวลา อย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจชุมชนที่มีความแตกต่างและสามารถปรับตัวอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษา สืบค้นประวัติและผลงานของบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ ในด้านการสร้างสรรค์วัฒนธรรม /การสร้างความรู้เรื่องและความมั่นคงโดยสังเขป รวมทั้งวัฒนธรรมไทย ประเพณีไทย และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้ การทำความเคารพแบบไทย ประเพณีไทย ศิลปะไทย ดนตรีไทย โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสืบค้น การสังเกต การอ่าน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การใช้เหตุผล การอธิบาย และการนำเสนอ เพื่อให้เห็นคุณค่าและแบบอย่างการทำความดีของบรรพบุรุษที่ได้สร้างประโยชน์ให้ท้องถิ่นและประเทศ เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป ๒/๑, ป ๒/๒

ส ๔.๒ ป ๒/๑, ป ๒/๒

ส ๔.๓ ป ๒/๑, ป ๒/๒

รวม ๓ มาตรฐาน ๖ ตัวชี้วัด (๔ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒ ตัวชี้วัดปลายทาง)

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน (ประวัติศาสตร์)

ส ๑๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษาความหมายและที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน ได้แก่ พุทธศักราช คริสต์ศักราช (ถ้าเป็นชาวมุสลิม ให้ศึกษาฮิจเราะห์ศักราชด้วย) วิธีการเทียบคริสต์ศักราชกับพุทธศักราช และใช้ศักราชในการบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว ปีเกิดของผู้เรียน เหตุการณ์สำคัญของตนเอง และครอบครัว **โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการเปรียบเทียบ การคำนวณ การเชื่อมโยง การอธิบาย** เพื่อให้มีพื้นฐานในการศึกษาเอกสารที่แสดงเหตุการณ์ตามกาลเวลา สามารถเรียง ลำดับเหตุการณ์ได้ถูกต้อง ว่าเหตุการณ์ใดเกิดก่อน เหตุการณ์ใดเกิดหลังอันเป็นทักษะที่จำเป็นในการศึกษาประวัติศาสตร์

รู้วิธีสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รูปภาพ แผนผังโรงเรียน แผนที่ชุมชน ห้องสมุดโรงเรียน แหล่งโบราณคดี – ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น สามารถใช้เส้นเวลา (Timeline) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน **โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสำรวจ การสังเกต การสอบถาม การอ่าน การฟัง การเล่าเรื่อง การสรุปความ** เพื่อฝึกทักษะพื้นฐานของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นเรื่องราวรอบตัวอย่างง่าย ๆ โดยการใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอเรื่องราวที่ค้นพบได้ตามลำดับเวลา

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของชุมชน ปัจจัยที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางภูมิศาสตร์(ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร) และปัจจัยทางสังคม (ความเจริญทางเทคโนโลยี เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ การคมนาคม ความปลอดภัย) ศึกษาและเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนตนเองและชุมชนใกล้เคียง ในเรื่องความเชื่อและการนับถือศาสนา อาหาร ภาษากิน การแต่งกาย **โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน การสอบถาม การสังเกต การสำรวจ การฟัง การสรุปความ** เพื่อให้เกิดความเข้าใจและภูมิใจในชุมชนของตนเอง ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เข้าใจพัฒนาการของชุมชน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ร่วมอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย

ศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ โดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ผู้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ได้แก่ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้า

เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โดยสังเขป และ ศึกษาวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ ได้แก่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ท้าวเทพกระษัตรี – ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก ท้าวสุรนารี เป็นต้น โดยใช้ การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน และสอบถาม การฟัง การสรุปความ การเขียน การ เล่าเรื่อง เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย เกิดความรัก ความภูมิใจและเห็นแบบอย่างการ เสียสละเพื่อชาติ และธำรงความเป็นไทย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป ๓/๑, ป ๓/๒

ส ๔.๒ ป ๓/๑, ป ๓/๒, ป ๓/๓

ส ๔.๓ ป ๓/๑, ป ๓/๒, ป ๓/๓

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด (๖ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒ ตัวชี้วัดปลายทาง)

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน (ประวัติศาสตร์)

ส ๑๔๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษาความหมาย วิธีการนับ และการใช้ช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ เสนอแนะการแบ่งยุคสมัยในทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่แบ่งเป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ รวมทั้งช่วงสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างการใช้ช่วงเวลาในเอกสารต่าง ๆ **โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน การสำรวจ การวิเคราะห์ การคำนวณ** เพื่อให้ใช้เวลาในการบอกเล่าเรื่องราวได้ถูกต้อง และเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

ศึกษาลักษณะสำคัญ และเสนอแนะการจำแนกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น อย่างง่าย ๆ ตัวอย่างของหลักฐานที่พบในท้องถิ่นทั้ง หลักฐานขั้นต้นกับชั้นรอง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร กับไม่เป็น ลายลักษณ์อักษร **โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสำรวจ การวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูล การจำแนก การตีความ** เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาปัจจัย การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของมนุษยชาติในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป การก่อตั้งอาณาจักรโบราณในดินแดนไทย ได้แก่ ทวารวดี ศรีวิชัย ตามพรลิงค์ เป็นต้น **โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสำรวจ การวิเคราะห์ การตีความ การสรุปความ** เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ศึกษาประวัติศาสตร์เป็นมาของชาติไทยในสมัยสุโขทัยโดยสังเขป ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ ได้แก่ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พระยาไทย) และภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัยที่น่าภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นผลให้อุทยานประวัติศาสตร์ในสุโขทัยและศรีสัชนาลัยได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก **โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน การสำรวจ การสืบค้น การวิเคราะห์การตีความ** เพื่อเข้าใจความเป็นมาของชาติไทยในสมัยสุโขทัย รวมทั้งวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และบุคคลสำคัญในสมัยสุโขทัย เกิดความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย ตระหนักถึงความพากเพียรพยายามของบรรพบุรุษไทยที่ได้ปกป้อง และสร้างสรรค์ความเจริญให้บ้านเมือง ตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อถึงปัจจุบัน

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป ๔/๑, ป ๔/๒, ป ๔/๓

ส ๔.๒ ป ๔/๑, ป ๔/๒

ส ๔.๓ ป ๔/๑, ป ๔/๒, ป ๔/๓

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด (๖ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒ ตัวชี้วัดปลายทาง)

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน (ประวัติศาสตร์)

ส ๑๕๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานหลากหลาย ด้วยการตั้งประเด็นคำถามทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล ชื่อถนน ความเป็นมาของสถานที่สำคัญ ความเป็นมาของขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น รู้จักแหล่งข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในท้องถิ่น สามารถรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รู้จักวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลอย่างง่าย ๆ เข้าใจความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ แยกแยะความคิดเห็นกับข้อเท็จจริงที่อยู่ในข้อมูลได้ โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสังเกต การสอบถาม การสำรวจ การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การเชื่อมโยง และการสังเคราะห์อย่างง่าย ๆ เพื่อฝึกฝนทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษาการเข้ามาและอิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย และจีน ในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป ได้แก่ การปกครอง การนับถือศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา อาหาร และการแต่งกาย ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งตะวันตกและตะวันออกที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบันโดยสังเขป โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การสังเกต การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยในสังคมปัจจุบัน และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่าง เพื่อให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ศึกษาพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรี ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักรปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี ได้แก่ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขาวบ้านบางระจัน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และภูมิปัญญาไทยในสมัยอยุธยาและธนบุรี ที่น่าภาคภูมิใจ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ซึ่งเป็นผลให้พระนครศรีอยุธยาได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก ได้แก่ ทางด้าน ศิลปกรรม วรรณกรรม และการค้า โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ การอธิบาย การสรุปความ การเรียงความ เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะธำรงรักษาความเป็นไทยสืบต่อไป

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓

ส ๔.๒ ป.๕/๑, ป.๕/๒

ส ๔.๓ ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓, ป.๕/๔

รวม ๓ มาตรฐาน ๙ ตัวชี้วัด (๕ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔ ตัวชี้วัดปลายทาง)

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน (ประวัติศาสตร์)

ส ๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษาความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ และใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราว หรือเหตุการณ์สำคัญตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การตั้งประเด็นศึกษาเรื่องราวที่ตนสนใจ การสำรวจแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตีความ การเรียบเรียงและนำเสนอความรู้ที่ค้นพบได้อย่างน่าสนใจ โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการสำรวจ การอ่าน การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การอธิบาย การสรุปความ การเขียนเรียงความ การจัดทำโครงการและการจัดนิทรรศการ เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันโดยสังเขป เชื่อมโยงและเปรียบเทียบกับประเทศไทย ศึกษาความเป็นมา และความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน การสำรวจ การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทย เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ โดยสังเขป ผลงานของบุคคลสำคัญ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และภูมิปัญญาไทยที่สำคัญที่น่าภาคภูมิใจ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกผ่านทักษะ/กระบวนการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ตระหนักถึงความ پاکเพียรพยายามของบรรพบุรุษที่ได้ปกป้อง และสร้างสรรค์ความเจริญให้บ้านเมืองตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อถึงปัจจุบัน

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป ๖/๑, ป ๖/๒

ส ๔.๒ ป ๖/๑, ป ๖/๒

ส ๔.๓ ป ๖/๑, ป ๖/๒, ป ๖/๓, ป ๖/๔

รวม ๓ มาตรฐาน ๘ ตัวชี้วัด (๔ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔ ตัวชี้วัดปลายทาง)

โครงสร้างรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รายวิชา ส ๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	การใช้ปฏิทิน ในชีวิตประจำวัน	ส ๔.๑ ป.๑/๑ ป.๑/๒	การใช้ปฏิทินในชีวิตประจำวันนั้น สามารถ บอกวัน เดือน ปี การนับช่วงเวลาและ เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ตามวันเวลาที่เกิดขึ้น	๗	๑๖
๒	ความเป็นมา ของตนเอง	ส ๔.๑ ป.๑/๓	การบอกประวัติความเป็นมาของตนเอง และครอบครัวสามารถทำได้โดยการ สอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง	๖	๑๒
๓	ชีวิตและ การเปลี่ยนแปลง	ส ๔.๒ ป.๑/๑	ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงมีสาเหตุมาจากความ เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตตามกาลเวลา	๖	๑๒
๔	เหตุการณ์ในอดีต ที่มีผลกับปัจจุบัน	ส ๔.๒ ป.๑/๒	เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว ในอดีตย่อมมีผลกระทบต่อนตนเองในปัจจุบัน	๕	๑๒
๕	สัญลักษณ์ของ ชาติไทย	ส ๔.๓ ป.๑/๑	สัญลักษณ์ของชาติไทย เป็นเครื่องหมาย สำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติไทย ที่คนไทยทุกคนควรภาคภูมิใจและมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์	๖	๑๒
๖	วัฒนธรรม ที่ภาคภูมิใจ ในท้องถิ่น	ส ๔.๓ ป.๑/๒ ป.๑/๓	ในแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และสถานที่สำคัญที่เป็น สัญลักษณ์ที่คนในท้องถิ่นรัก ห่วงแหน และ ภาคภูมิใจ ดังนั้นเราทุกคนจึงควรร่วมมือกัน รักษาสืบส่งามของชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป	๘	๑๖
ระหว่างปี				๓๘	๘๐
ปลายปี				๒	๒๐
รวม				๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รายวิชา ส ๑๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	คำบอกช่วงเวลา และปฏิทิน	ส ๔.๑ ป.๒/๑	คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน อนาคต และวันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทิน ทำให้ สามารถระบุเวลา และลำดับของเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้น	๖	๑๒
๒	เรื่องราวของตนเอง และครอบครัว	ส ๔.๑ ป.๒/๒	การสืบค้นเรื่องราวของตนเองและครอบครัว จะต้องใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่อง ยืนยันและใช้เส้นเวลาลำดับเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเอง	๕	๑๒
๓	วิถีชีวิตของคน ในชุมชนจากอดีต ถึงปัจจุบัน	ส ๔.๒ ป.๒/๑ ป.๒/๒	การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน ของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน จะทำให้สามารถ อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มี ต่อการดำเนินของคนในชุมชน	๙	๑๘
๔	บุคคลสำคัญ ในท้องถิ่น	ส ๔.๓ ป.๒/๑	บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต่อท้องถิ่นและ ประเทศชาติ สมควรได้รับการยกย่อง และควรนำมาเป็นแบบอย่างที่ดี	๘	๑๘
๕	วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย	ส ๔.๓ ป.๒/๒	การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหน้าที่ของทุกคน ที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับ สังคมไทยสืบต่อไป	๑๐	๒๐
ระหว่างปี				๓๘	๘๐
ปลายปี				๒	๒๐
รวม				๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รายวิชา ส ๑๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ศักราชในชีวิตประจำวัน	ส ๔.๑ ป.๓/๑	การเทียบศักราชตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ลำดับเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง	๔	๘
๒	เรื่องราวสำคัญในโรงเรียนและชุมชน	ส ๔.๑ ป.๓/๒	การสืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบขั้นตอน ช่วยให้สามารถลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชนได้สอดคล้องกับความเป็นจริง	๔	๘
๓	การตั้งถิ่นฐาน	ส ๔.๒ ป.๓/๑	ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของชุมชนในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย	๕	๑๐
๔	วัฒนธรรมในชุมชน	ส ๔.๒ ป.๓/๒ ป.๓/๓	ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสังคมของแต่ละชุมชน	๗	๑๔
๕	พระมหากษัตริย์ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	ส ๔.๓ ป.๓/๑	พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์ที่ได้กอบกู้แผ่นดิน และสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงจนทำให้มีชาติไทยจนถึงปัจจุบัน	๖	๑๒

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๖	พ่อแม่ของแผ่นดิน	ส ๔.๓ ป.๓/๒	พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิรา ลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร (รัชกาลที่ ๑๐) ทรงเป็นศูนย์รวมใจของคนไทย ได้ทรงทำ คุณประโยชน์ต่อสังคมไทยและประเทศชาติ หลายประการ เพื่อประเทศชาติมั่นคงและ คนไทยอยู่เย็นเป็นสุข	๖	๑๔
๗	วีรกรรมของ บรรพบุรุษไทย	ส ๔.๓ ป.๓/๓	ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้าน บางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก และสมเด็จพระ พระนเรศวรมหาราช เป็นบรรพบุรุษของไทย ที่ได้ปกป้องประเทศชาติให้เป็นเอกราช และสร้างความมั่นคงของชาติไทย วีรกรรม ของบรรพบุรุษเป็นแบบอย่างที่ดีในการ ปฏิบัติตาม	๖	๑๔
ระหว่างปี				๓๘	๘๐
ปลายปี				๒	๒๐
รวม				๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รายวิชา ส ๑๔๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ช่วงเวลา และยุค สมัยทางประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ป.๔/๑	การนับช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ทำให้เข้าใจช่วงเวลาของ เหตุการณ์ที่ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ	๔	๘
๒	ยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ป.๔/๒	การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ เป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุค ประวัติศาสตร์นั้น ทำให้เกิดความเข้าใจที่ ตรงกัน ต่อการศึกษาประวัติของมนุษยชาติ	๕	๑๐
๓	การศึกษา ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น	ส ๔.๑ ป.๔/๓	หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของ ท้องถิ่นนั้น มีทั้งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ชั้นต้นและชั้นรอง	๕	๑๐
๔	การตั้งถิ่นฐาน และการดำรงชีวิต ของมนุษย์ ในดินแดนไทย	ส ๔.๒ ป.๔/๑	การตั้งหลักแหล่งและพัฒนาการของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ในบริเวณต่าง ๆ ในดินแดนไทยนั้นขึ้นอยู่กับ ปัจจัยสำคัญหลายประการ โดยมีหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์เป็นที่ยืนยัน	๖	๑๒
๕	พัฒนาการของมนุษย์ สมัยประวัติศาสตร์ ในดินแดนไทย	ส ๔.๒ ป.๔/๒	หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชั้นต้นและ ชั้นรองที่พบในท้องถิ่น ทำให้ได้ข้อมูลที่แสดง ถึงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทย	๕	๑๐
๖	บุคคลสำคัญสมัย สุโขทัย	ส ๔.๓ ป.๔/๒	พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหง มหาราช และพระมหาธรรมราชาที่ ๑ เป็นบุคคลสำคัญที่พัฒนาอาณาจักรสุโขทัย ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอยู่เย็นเป็นสุข ที่คนไทยทุกคนควรภาคภูมิใจและมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์	๔	๑๐

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๗	ภูมิปัญญาสมัย สุโขทัย	ส ๔.๓ ป.๔/๓	ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัยเป็นสิ่งที่มีความค่าทำให้เกิดความภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์	๔	๑๐
๘	พัฒนาการของสมัย สุโขทัย	ส ๔.๓ ป.๔/๑	อาณาจักรสุโขทัยมีพัฒนาการทั้งด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยมีพระมหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ทรงเป็นผู้นำสำคัญในการพัฒนา	๕	๑๐
ระหว่างปี				๓๘	๘๐
ปลายปี				๒	๒๐
รวม				๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รายวิชา ส ๑๕๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	การศึกษาค้นคว้า ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น	ส ๔.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒	การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควรค้นคว้า และรวบรวมหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ให้หลากหลายและครบถ้วนมากที่สุด เพื่อให้ตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ได้ อย่างมีเหตุผล	๖	๑๒
๒	ความจริงและ ข้อเท็จจริง	ส ๔.๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓	ความจริงและข้อเท็จจริงวิเคราะห์ได้จาก แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์	๕	๑๐
๓	อิทธิพลของอารย ธรรมอินเดียและจีน	ส ๔.๑ ป.๕/๒ ส ๔.๒ ป.๕/๑	อารยธรรมของอินเดียและจีนมีอิทธิพล ต่อสังคมไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๔	๘
๔	อิทธิพลของ วัฒนธรรมต่างชาติ ที่มีต่อสังคมไทย	ส ๔.๑ ป.๕/๒ ส ๔.๒ ป.๕/๒	วัฒนธรรมต่างชาติมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนิน ชีวิตของคนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน	๕	๑๐
๕	อยุธยาเมืองเก่า	ส ๔.๑ ป.๕/๒ ส ๔.๓ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓	อยุธยาเป็นอาณาจักรที่มีความมั่นคงและ เจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครอง เนื่องจากมีปัจจัยที่เหมาะสม นอกจากนั้น บรรพบุรุษไทยในสมัยอยุธยามีประวัติและ ผลงานที่สร้างความภาคภูมิใจแก่คนรุ่นหลัง	๘	๑๖
๖	พัฒนาการสมัยธนบุรี	ส ๔.๑ ป.๕/๒ ส ๔.๓ ป.๕/๑ ป.๕/๓	อาณาจักรธนบุรี เป็นยุคแห่งการกอบกู้ เอกราช และบูรณะฟื้นฟูบ้านเมือง ในทุก ๆ ด้าน โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ผู้นำสำคัญในการพัฒนาและสร้างความ มั่นคงแก่บ้านเมือง	๖	๑๔

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๗	ภูมิปัญญาไทย	ส ๔.๑ ป.๕/๒ ส ๔.๓ ป.๕/๔	บรรพบุรุษของไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี ได้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาอันเป็นประโยชน์ เป็นที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การ อนุรักษ์ไว้	๔	๑๐
ระหว่างปี				๓๘	๘๐
ปลายปี				๒	๒๐
รวม				๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รายวิชา ส ๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	การศึกษา ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ป.๖/๑ ป.๖/๒	การศึกษาประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ในการค้นคว้าข้อมูลจาก หลักฐานที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ	๘	๑๖
๒	ประเทศเพื่อนบ้าน	ส ๔.๒ ป.๖/๑ ป.๖/๒	ประเทศเพื่อนบ้านมีความแตกต่าง และความคล้ายคลึงกันในด้านการเมืองการ ปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพสังคม รวมทั้ง ทำเลที่ตั้ง และอาณาเขตติดต่อ	๖	๑๒
๓	ความร่วมมือใน ภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	ส ๔.๑ ป.๖/๒ ส ๔.๒ ป.๖/๑	ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างก็มีความเป็นมาและมีการรวมกลุ่มจัดตั้ง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้หรืออาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ร่วมกันหลายด้าน รวมทั้งความสัมพันธ์ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	๖	๑๒
๔	พัฒนาการ สมัยรัตนโกสินทร์	ส ๔.๑ ป.๖/๒ ส ๔.๓ ป.๖/๑ ป.๖/๒	พัฒนาการสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นช่วงเวลา ที่ชาติไทยนั้นมีปัจจัยหลายอย่างที่จะช่วยส่งเสริม ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและ การปกครองของไทยมาจนถึงปัจจุบัน	๘	๑๖
๕	บุคคลสำคัญ สมัยรัตนโกสินทร์	ส ๔.๑ ป.๖/๒ ส ๔.๓ ป.๖/๓	การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติและผลงานของ บุคคลสำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อนำ แบบอย่างไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และ เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของเรา	๕	๑๒

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัด (ระหว่างทาง/ ปลายทาง)	สาระสำคัญ	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๖	ภูมิปัญญาสมัย รัตนโกสินทร์	ส ๔.๑ ป.๖/๒ ส ๔.๓ ป.๖/๔	ศิลปกรรม วรรณกรรม เป็นภูมิปัญญาไทย สมัยรัตนโกสินทร์ที่สืบทอดมาจากอดีต ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย คนรุ่นปัจจุบันควรภาคภูมิใจในความรุ่งเรือง และช่วยกันสืบทอดโดยมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นผู้นำสำคัญในการพัฒนา	๕	๑๒
ระหว่างปี				๓๘	๘๐
ปลายปี				๒	๒๐
รวม				๔๐	๑๐๐

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่นการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนการจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

๑. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

๒. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

๓. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

๔. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

๕. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

๖. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทาง

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลเกิดความยืดหยุ่นคล่องตัว และผู้เรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนาตนเองที่ตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทาง ดังนี้

๑. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทางที่สถานศึกษานำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างรายวิชา การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้บรรลุคุณภาพตามตัวชี้วัดที่กำหนด ดำเนินการได้ดังนี้

๑.๑ ตัวชี้วัดระหว่างทาง เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเน้นการประเมินในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก (Formative Assessment) ผ่านมโนทัศน์ของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for learning) และการประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as learning) ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย โดยเน้นการวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) เช่น การสังเกต พฤติกรรม การสอบปากเปล่าการพูดคุย การใช้คำถาม การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน เป็นต้น การวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) เป็นการได้มาซึ่งข้อมูลผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นรายบุคคล จากแหล่งข้อมูลหลากหลายที่ผู้สอนเก็บรวบรวมตลอดเวลา วิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาความพร้อมและพัฒนาการของผู้เรียน ปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสม และแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ลักษณะของข้อมูลที่ได้นอกเหนือจากตัวเลขหรือข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว อาจเป็นข้อมูลบรรยายลักษณะพฤติกรรมที่ผู้สอนเฝ้าสังเกต หรือผลการเรียนรู้ในลักษณะคำอธิบายระดับพัฒนาการ จุดแข็ง จุดอ่อน หรือปัญหาของผู้เรียนที่พบจากการสังเกต สัมภาษณ์ หรือวิธีการอื่น ๆ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และเป็นวิธีการที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์และบริบทของครูผู้สอน

๑.๒ ตัวชี้วัดปลายทาง เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นที่การประเมินผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน (Summative Assessment) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการวัดและประเมินผล แบบเป็นทางการ (formal Assessment) เช่น การประเมินการปฏิบัติ การประเมินแฟ้มสะสมงาน การประเมินด้วยแบบทดสอบ การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน เป็นต้น การเก็บข้อมูลดังกล่าว ใช้ในการวัดและประเมินที่ได้ผลเป็นคะแนนและนำไปใช้ในการเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อดูพัฒนาการหรือใช้เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ เมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา วิธีการและเครื่องมือที่ใช้เก็บ

รวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้แบบเป็นทางการ (formal Assessment) เป็นตัวแทนของระดับความสามารถของผู้เรียน เป็นข้อมูลที่ต้องได้มาจากวิธีการวัดที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูล เครื่องมือวัด และประเมินผลมีความเที่ยงตรง (Validity) และมีความเชื่อมั่น (Reliability) มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ (Acceptable)

อัตราส่วนคะแนน

คะแนนระหว่างปีการศึกษา : สอบปลายปีการศึกษา = ๘๐ : ๒๐

รายการวัด	คะแนน
➤ ระหว่างภาค มีการวัดและประเมินผล ดังนี้ ๑. คะแนนระหว่างปีการศึกษา ๑.๑ วัดโดยใช้แบบทดสอบ ๑.๒ วัดทักษะ/กระบวนการ/สมรรถนะ (เลือกวัดตามแผนการจัดการเรียนรู้) ๑.๒.๑ ภาระงานที่มอบหมาย - การทำใบงาน/แบบฝึกหัด/สมุดงาน - กิจกรรมโครงงาน - การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ๑.๒.๒ แฟ้มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๑.๒.๓ ทักษะกระบวนการและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ๑.๓ วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๒. คะแนนสอบกลางปีการศึกษา วัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	๘๐ ๗๐ ๑๐
➤ คะแนนสอบปลายปีการศึกษา มีวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	๒๐
รวม	๑๐๐

สาระสำคัญของอุตรดิตถ์

เมืองท่าแห่งทิศเหนือ พัฒนาการของจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ถือเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยจังหวัดอุตรดิตถ์นั้น ได้มีผู้คนอาศัยอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งต่อมาในสมัยสุโขทัยก็มีการตั้งเมืองขึ้น หลายเมือง เช่น เมืองทุ่งยั้ง และเวียงเจ้าเงาะ ปัจจุบันอยู่ตั้งอยู่ในท้องที่ของอำเภอลับแล เมืองตาชูชก ปัจจุบันตั้งอยู่ในท้องที่ของอำเภอรอน เมืองสวางคบุรี ปัจจุบันตั้งอยู่ในท้องที่ของอำเภอ เมืองอุตรดิตถ์ ซึ่งในสมัยอยุธยาได้มีการตั้งเมืองพิชัย ปัจจุบันตั้งอยู่ในท้องที่ของอำเภอพิชัย และในสมัยรัตนโกสินทร์มีการย้ายเมืองพิชัยมาตั้งใหม่ที่ตัวอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ปัจจุบัน กล่าวได้ว่าจังหวัด อุตรดิตถ์นั้นมีความเป็นมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

อุตรดิตถ์สมัยก่อนประวัติศาสตร์

สมัยก่อนประวัติก่อน พ.ศ. ๑๐๐ ยังไม่มีการประดิษฐ์ตัวอักษรใช้ จังหวัดอุตรดิตถ์ได้มีผู้คนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากการขุดค้นพบโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น กลองมโหระทึก ซึ่งขุดพบที่ตำบลท่าเสา อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ โดยปัจจุบันกลองมโหระทึกจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังมีการขุดค้นพบกลองมโหระทึก และพรางสำฤทธิ์ในบริเวณเวียงเจ้าเงาะ อำเภอลับแล จากการขุดค้นพบโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สันนิษฐานได้ว่าบริเวณพื้นที่นั้นแต่ก่อนเคยมีผู้คนอาศัยอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และ ๒๗ จากโบราณวัตถุที่ค้นพบทำมาจากสำฤทธิ์ แสดงว่าเป็นยุคสำฤทธิ์ หรือยุคโลหะตอนต้น

อุตรดิตถ์สมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยในพื้นที่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้มีการตั้งเมืองขึ้นหลายเมืองด้วยกันเช่น เมืองฝางหรือเมืองสวางคบุรี ซึ่งปัจจุบันอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ เมืองทุ่งยั้งและเวียงเจ้าเงาะ ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในท้องที่ของอำเภอลับแล และเมืองตาชูชก ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในท้องที่ของอำเภอรอน ซึ่งเมืองเหล่านี้ได้มีหลักฐานปรากฏในศิลาจารึก และมีหลักฐานทางโบราณสถานที่แสดงให้เห็นว่าเมืองเหล่านี้ตั้งขึ้นในสมัยสุโขทัย ซึ่งเมืองแรก คือ เมืองฝางหรือเมืองสวางคบุรี ซึ่งเป็นเมือง ที่มีชื่อปรากฏในศิลาจารึกกรุงสุโขทัยเป็นครั้งแรก เมื่อคราวพระมหาธรรมราชาลิไทย แห่งกรุงสุโขทัย ได้ทรงสร้างพระมหาธาตุที่เมืองนครชุม เมื่อมหาศักราช ๑๒๗๙ (พ.ศ. ๑๙๐๐) อีกเมืองหนึ่ง คือ เมืองทุ่งยั้งและเวียงเจ้าเงาะถึงแม้จะไม่ปรากฏชื่อเมืองนี้ในศิลาจารึกกรุงสุโขทัย แต่จากการค้นพบ ลักษณะของตัวเมืองทั้ง ๒ แห่งนั้นพบว่าตัวเมืองมีลักษณะเป็นกำแพงเมือง ๓ ชั้น และคูน้ำ ๒ ชั้น ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับลักษณะของเมืองโบราณในสมัยสุโขทัยทั่วไป และยังพบพระสลุบเจดีย์ที่มีมา ตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยหลายแห่ง เช่น ในเขตวัดพระยืน กุฏิฤๅษี และวัดทองเหลือ เป็นต้น นอกจากนี้ในกฎหมายลักษณะลักพาในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ได้มีการระบุชื่อเมืองทุ่งยั้งอยู่ในทำเนียบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมืองทุ่งยั้งเป็นเมืองที่อยู่ในสมัยสุโขทัย เมืองโบราณอีกเมืองหนึ่ง คือ เมืองตาชูชก ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ที่ตำบลหาดสองแคว อำเภอรอน และตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านฝั่งตะวันออก โดยลักษณะของตัวเมืองมีกำแพงเมือง ๓ ชั้น และคูน้ำ ๒ ชั้นและใช้แม่น้ำน่านเป็นคูเมืองธรรมชาติ ซึ่งลักษณะของ กำแพงเมือง ๓ ชั้นนี้เหมือนกับเมืองทุ่งยั้ง และเหมือนเมืองโบราณในสมัยสุโขทัย โดยเฉพาะเมืองสุโขทัยเก่า จึงสันนิษฐานว่าเป็นเมืองโบราณที่เกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย

อุตรดิตถ์สมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยาตั้งแต่ในสมัยพระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยา เมื่อพ.ศ. ๑๘๙๓ ได้ปรากฏว่ามีเมืองขึ้นทั้ง ๑๖ เมืองด้วยกัน ซึ่งในจำนวน ๑๖ เมืองนี้มีเมืองพิชัย ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ปรากฏชื่ออยู่ในเมืองประเทศราชของอาณาจักรอยุธยา ซึ่งเมืองทุ่งยั้ง เมืองฝางและเมือง ตาซุชกได้หมดความสำคัญจึงไม่ได้มีการกล่าวถึง

ต่อมา พ.ศ. ๒๐๓๓ ได้มีการก่อสร้างกำแพงเมืองพิชัยขึ้น ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โดยลักษณะของกำแพงเมืองเป็นกำแพงดินชั้นเดียว ตัวเมืองอยู่ริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันออก ในพ.ศ. ๒๑๐๖ สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองได้ยกทัพมาตีเมืองเหนือ ซึ่งเมืองพิชัยถือเป็นหัวเมืองหน้าด่านเมืองหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา และในการที่กองทัพพม่าได้ยกทัพ มาตีเมืองเหนือ พม่าได้ให้รวบรวมเรือในหัวเมืองฝ่ายเหนือจัดเป็นกองทัพเรือ และยกทัพเข้ามาตี กรุงศรีอยุธยา ต่อมา พ.ศ. ๒๑๒๗ ตรงกับสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา ซึ่งเป็นปีที่สมเด็จพระนเรศวรประกาศอิสรภาพ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้เสด็จขึ้นไปขับไล่กองทัพพม่าทาง ๒๘ หัวเมืองเหนือ ปรากฏว่า พระยาสุวรรคโลก และพระยาพิชัยแข็งเมืองไม่ยอมเกณฑ์กำลังไปช่วยขับไล่ กองทัพพม่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จึงยกกองทัพเข้าตีเมืองสุวรรคโลกและเมืองพิชัย และสามารถเข้าเมืองได้ โดยได้จับตัวพระยาสุวรรคโลก และพระยาพิชัย มีรับสั่งให้ประหารชีวิตทั้งสองคน แล้วให้กวาดต้อนผู้คนพลเมืองทั้งเมืองสุวรรคโลกและเมืองพิชัยลงมายังเมืองพิษณุโลกทั้งหมด และ ในสมัยสมเด็จพระบรมโกศ พระองค์ได้เสด็จเมืองทุ่งยั้ง และเมืองสวางคบุรีในพ.ศ. ๒๒๘๓ เพื่อ นมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ ณ เมืองทุ่งยั้ง และนมัสการพระมหาธาตุ ณ เมืองสวางคบุรี และยังมี เรื่องราวที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศนั้นมีเรื่องราวที่ปรากฏ ในพระราชพงศาวดารที่กล่าวถึงพระภิกษุชาวเหนือรูปหนึ่ง ได้มาเล่าเรียนอยู่ในกรุงศรีอยุธยา จนได้เป็นที่พระพากลเถร ตำแหน่งพระราชอาคันตุกะฝ่ายวิปัสสนาธุระอยู่ ณ วัดศรีอโยธยา อยู่มา สมเด็จพระบรมโกศตั้งให้ดำรงตำแหน่งสังฆราชา ขึ้นไปเป็นเจ้าคณะสงฆ์ เมืองสวางคบุรีอยู่ ณ วัดพระฝาง

ต่อมาพ.ศ. ๒๓๑๐ ในสมัยพระที่นั่งสุริยามรินทร์ กรุงศรีอยุธยาได้เสียแก่พม่า หัวเมืองต่าง ๆ ไม่มีพระราชอาคันตุกะต่างพากันตั้งตนเป็นใหญ่ ได้ตั้งก๊กชุมนุมต่าง ๆ ขึ้นมา สังฆราชาเรือนได้ตั้ง ตนขึ้นเป็นเจ้าอีกกหนึ่ง แต่ไม่ได้สึกเป็นคฤหัสถ์ยังคงอยู่ในเพศสมณะแต่นุ่งห่มผ้าแดง คนทั้งปวงเรียกว่า เจ้าพระฝาง

อุตรดิตถ์สมัยธนบุรี

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เสด็จเลลึงถวัลย์ราชสมบัติเป็นกษัตริย์ ณ กรุงธนบุรี ในสมัยของพระองค์ เจ้าพระฝางได้ยกกองทัพลงมาตีเอาเมืองพิษณุโลก ต่อมาพ.ศ. ๒๓๑๓ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ยกกองทัพขึ้นไปปราบหัวเมืองซึ่งเป็นอาณาเขตของเจ้าพระฝางทั้งหมด ส่วนเจ้า พระฝางนั้นได้หลบหนีไป จึงทำให้เมืองสวางคบุรีและอาณาเขตทั้งหมดขึ้นกับกรุงธนบุรีตั้งแต่นั้นมา

ต่อมาพ.ศ. ๒๓๑๔ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่เป็นครั้งแรก โดยไปตั้งที่ประชุมทัพหลวงที่เมืองพิชัย นายทัพพม่าได้ยกทัพเข้ามาตีเมืองลับแล แล้วเลยมาตีเมืองพิชัย ซึ่งพม่าได้ตั้งค่ายอยู่ที่วัดเอกรา พระยาพิชัยได้ตั้งมั่นรักษาเมืองแล้วขอกองทัพจากเมืองพิษณุโลก ขึ้นไปช่วย กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เมื่อยังยังเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์ได้เสด็จยกกองทัพขึ้นไป

ตีค่ายพม่า พระยาพิชัยได้ยกออกตีกระหนาบอีกด้านหนึ่งจึงทำให้ทัพพม่าแตกพ่ายและใน พ.ศ. ๒๓๑๖ ไปสุพลายกกองทัพมาตี เมืองพิชัย อีก พระยาพิชัยก็ยกพลทหารออกไปสู้รบ เจ้าพระยาสุรสีห์ก็ยก กองทัพเมืองพระพิษณุโลกขึ้นไปช่วย และพระยาพิชัยได้ถือดาบสองมือคุมพลทหารออกไปฟันพม่าจน ดาบหัก จึงถือชื่อปรากฏเรียกว่า พระยาพิชัยดาบหัก ตั้งแต่นั้นมา

จะเห็นได้ว่าจังหวัดอุตรดิตถ์ในสมัยอยุธยา และสมัยธนบุรีนั้นเมืองพิชัยถือเป็นเมืองที่สำคัญ เมืองหนึ่ง และเมืองสวางคบุรีก็เป็นเมืองที่มีความสำคัญที่รองลงมา หรืออาจเท่าเทียมกันกับเมืองพิชัย ๒๙ ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา ตอนต้น และเป็นเมืองหน้าด่านของกรุงศรีอยุธยา และเมืองสวางค บรีถือเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์อย่างยิ่ง

อุตรดิตถ์สมัยรัตนโกสินทร์

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมืองต่างๆ ในท้องที่จังหวัดอุตรดิตถ์ปัจจุบันที่ยังมีความสำคัญ คือ เมืองพิชัย ส่วนเมืองทุ่งยั้ง เมืองสวางคบุรีนั้นได้ลดความสำคัญลงไป ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๓ เมืองพิชัยถือเป็นเมืองที่สำคัญ เนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ ๓ เกิดเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุเวียงจันทน์กองทัพกรุงเทพฯ ได้ยกทัพขึ้นไปปราบปราม แล้วโปรดให้เลิกอาณาเขตกรุงศรีสัตนาคนหุตมิให้มีเหมือนแต่ก่อน ซึ่งเมืองพิชัยได้หัวเมืองขึ้นของเมืองเวียงจันทน์ ที่อยู่ต่อแดนมาเป็นเมืองขึ้นหลายเมือง และได้ขยายเขตแดนออกไปถึงแม่น้ำโขง และต้องตรวจตรารักษาการทางเมืองแพร่ เมืองน่าน ตลอดจนเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองหน้าด่านตั้งแต่นั้นมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสมัยรัชกาลที่ ๓ นั้นเมืองพิชัยเป็นเมืองที่มีความสำคัญ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ได้ปรากฏชื่อตำบลบางโพท่าอิฐ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของตัวจังหวัดอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน และอยู่ริมแม่น้ำน่าน ซึ่งเรือที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ นั้นสามารถเดินทางมาได้สะดวกถึงตำบลบางโพท่าอิฐเท่านั้น เพราะเหนือขึ้นไปแม่น้ำตื้นเขิน และเป็นเกาะแก่งทำให้เรือเดินทางไม่สะดวก จึงส่งผลให้ตำบลบางโพท่าอิฐเป็นย่านการค้าที่สำคัญ เพราะเป็นที่รวมสินค้า ซึ่งพ่อค้าทางเมืองเหนือ เช่น เมืองหลวงพระบาง เมืองแพร่ เมืองน่าน ตลอดจนแคว้นสิบสองปันนา ได้นำสินค้าพื้นเมืองมาจำหน่าย แล้วคอยรับซื้อสินค้าที่ส่งไปจากกรุงเทพฯ ๓ ที่ตำบลบางโพท่าอิฐ เมื่อตำบลบางโพท่าอิฐเป็นท่าเลการค้า ราษฎรจึงได้อพยพจากเมืองพิชัยมายังตำบลบางโพท่าอิฐ จนกลายเป็นชุมชนใหญ่กว่าเมืองพิชัย

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นว่าที่ตำบลนี้ คงเจริญต่อไปในภายหน้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเป็นเมืองขึ้นเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๓๐ เรียกว่า "เมืองอุตรดิตถ์" (อุตร-เหนือ ดิตถ์-ท่า เมืองอุตรดิตถ์ จึงน่าจะหมายถึง เมืองท่าเหนือ) และ โปรดให้เป็นเมืองขึ้นของเมือง ดังนั้นในตอนนั้น เมืองพิชัยจึงแบ่งการปกครองออกเป็น ๕ เมืองด้วยกัน คือเมืองอุตรดิตถ์ เมืองตรอน เมืองลับแล และเมืองน้ำปาด" ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้ย้ายศาลากลางเมืองไปตั้งบังคับบัญชาการที่เมือง อุตรดิตถ์ และให้คงไว้แต่อำเภอพิชัยเก่า และนามเมืองพิชัยก็เลยนำไปใช้ที่เมืองอุตรดิตถ์และยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงมาใช้ชื่อเมืองอุตรดิตถ์"

เมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมณฑลฝ่ายเหนือใน พ.ศ. ๒๔๔๔ และได้เสด็จเมืองพิษณุเมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ เสด็จเมืองตรอนศรีสินธุ์เมื่อวันที่ ๓๐ ๒๒ ตุลาคม ๒๔๔๔ และเสด็จเมืองอุดรดิตถ์เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ และการที่พระองค์ เสด็จ มณฑลฝ่ายเหนือครั้งนี้พระองค์ได้มี พระราชหัตถเลขาถึงกรมหลวงเทเวศร์วัชรโรประการ และ ในการ เสด็จเมืองอุดรดิตถ์ครั้งนี้ พระองค์ ได้เสด็จต่อไปยังเมืองลับแลในวันที่ ๒๔ ตุลาคม และได้ เสด็จไปยัง เมืองฝางเก่าในวันที่ ๒๕ ตุลาคม ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๘ - ๒๔๔๙ ทางกรมได้เตรียมสร้างทาง รถไฟสายเหนือ ไปเชียงใหม่โดยผ่านที่จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยทางจังหวัดได้มีการเตรียมทาง ทาง โคน ต้นไม้ถมดิน ซึ่งทาง รถไฟตรงมาทางหลังวัดท่าถนน ผ่านป่าช้าวัดท่าถนน (ปัจจุบันคือสถานีรถไฟ อุดรดิตถ์) และได้สร้าง มุ่งตรงไปถึงป่าไผ่หนาที่บ (ปัจจุบันคือสถานีรถไฟอุดรดิตถ์) ตัดผ่านวัดใหญ่ท่าเสาไปถึงหน้าวัดดอย ท่าเสา และในพ.ศ. ๒๔๕๐ ก็ได้วางรางรถไฟไปตามเส้นทางดังกล่าว

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้เปลี่ยนนามเมืองพิษณุเป็นเมือง อุดรดิตถ์ให้ตรงกับนามท้องที่ ๆ ตั้งเมือง ส่วนอำเภอพิษณุเก่านั้นโปรดเกล้าให้เรียกว่าอำเภอพิษณุ ตามเดิม ซึ่งแสดงว่าชื่อเมืองอุดรดิตถ์จึงเป็นชื่อเมืองที่เรียกกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็นต้นมา

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๕๙ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ เปลี่ยนคำว่า เมือง เป็น จังหวัด ดังนั้น เมืองอุดรดิตถ์ จึงเปลี่ยนเป็นจังหวัดอุดรดิตถ์ตั้งแต่นั้น เป็นต้น มาและได้มีการประกาศใช้ชื่ออำเภอที่เปลี่ยนใหม่ให้ตรงกับชื่อตำบลที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ เช่น อำเภอ เมืองเปลี่ยนเป็นอำเภอบางโพ อำเภอลับแลเปลี่ยนเป็นอำเภอยางกระได อำเภอพิษณุ คงเรียกอำเภอ เมืองพิษณุ อำเภอตรอนเปลี่ยนเป็นอำเภอบ้านแก่ง และอำเภอน้ำปาดเปลี่ยนเป็นอำเภอ แสนตอ (ภายหลังได้เปลี่ยนไปใช้อย่างเดิม)

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้มีพระบรมราชานุญาตโอนอำเภอท่าปลา จากจังหวัดน่านมาขึ้นกับ จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อความสะดวกแก่การปกครองท้องที่ เนื่องจากอำเภอท่าปลา จังหวัดน่านตั้งอยู่ ไกลศาลากลางจังหวัดมาก แต่ทางไปมาระหว่างอำเภอนี้กับจังหวัดอุดรดิตถ์เดินทาง ๓ วันก็ถึง ทางน้ำ ก็สะดวก เห็นควรโอนไปขึ้นกับจังหวัดอุดรดิตถ์

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗)

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ตัวจังหวัดอุดรดิตถ์ได้ตั้งเป็นสุขาภิบาลขึ้น และได้ยกฐานะเป็นเทศบาล เมืองอุดรดิตถ์ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นปีที่อุดรดิตถ์เกี่ยวข้องกับ กรณี พิพาทอินโดจีน คือไทยได้เรียกร้องขอเอาดินแดนของไทยคืนจากฝรั่งเศสโดยฝรั่งเศสชู้บังคับเอา จาก ไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕ จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดที่ตั้งติดกับพรมแดนอินโดจีน กันปากลายริม แม่น้ำ โขง กองพันทหาร ร.พัน ๒๘ นครสวรรค์ มีหลวงหาญสงครามไชยเป็นแม่ทัพได้ยกกองทหารมา ตั้งที่ อุดรดิตถ์ และได้ทำการยึดปากลายไว้ได้ และได้มีนักเรียนฝึกหัดครูอุดรดิตถ์ และชาวอุดรดิตถ์ได้ มี ส่วนช่วยกองทหาร ๓๑

สมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (รัชกาลที่ ๘)

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็นระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้เดินทัพผ่าน ประเทศไทย เพื่อมุ่งเข้าไปยึดพม่า และได้ยึดสถานีรถไฟอุตรดิตถ์เป็นที่พักรถไฟเพื่อจะมุ่งต่อไปยัง จังหวัด เชียงใหม่ ทำให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษคิดจะปราบญี่ปุ่น ดังนั้นในพ.ศ.๒๔๘๗ สหรัฐอเมริกา และ อังกฤษได้โจมตีอุตรดิตถ์ด้วยการทิ้งระเบิดทำให้จังหวัดอุตรดิตถ์เสียหายเป็นอย่างมาก

สมัยพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙)

ในพ.ศ.๒๕๑๑ รัฐบาลได้จัดการสร้างเขื่อนกันแม่น้ำน่านขึ้นที่แก่งผาซ่อน อำเภอบ้านป่าสัก เชียงใหม่ เชื่อนี้มีชื่อว่า "เขื่อนสิริกิติ์" และสร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๕ และในวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ทางจังหวัดอุตรดิตถ์ได้กระทำพิธีวางศิลาฤกษ์แทนฐานอนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก ต่อมา วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๒ ได้กระทำพิธีเปิดอนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก

โบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ

หลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน

หลวงพ่อเพชรวัดท่าถนนประดิษฐานอยู่ภายในวิหารของวัดท่าถนน โดยหลวงพ่อเพชรเป็น พระพุทธรูปที่งดงามมากองค์หนึ่ง โดยพุทธลักษณะพระวรกายอวบอ้วน เส้นรอบนอกอ่อนช้อย นั่งขัดสมาธิเพชร ชายสังฆาฏิสั้นอยู่เหนือพระอุระ พระเกตุมาลาเป็นตอม พระขนงโก่ง พระโอษฐ์เล็ก พระหนุเป็นปม และหลังพระหัตถ์อูม จากพุทธลักษณะที่กล่าวมาในข้างต้นพบว่าเป็นพระพุทธรูปสมัย เชียงแสนรุ่นแรก

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสร้างวัดเบญจมบพิตรขึ้นและได้ทรง สั่งให้บรรดาหัวเมืองจัดหาพระพุทธรูปหล่อส่งไปวัดเบญจมบพิตร เพื่อตั้งประดับเป็นพระระเบียง หลวงพ่อเพชรได้ถูกส่งไปไว้ที่วัดเบญจมบพิตรด้วย รวมเวลาถึง ๑๐ ปี จึงได้ส่งกลับคืนมาไว้ที่วัดท่า ถนนดั้งเดิม

อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก

อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก ประดิษฐานอยู่หน้าศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ เนื่องจาก พระยาพิชัยซึ่งครองเมืองพิชัยในสมัยธนบุรีได้สร้างเกียรติประวัติไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคราว กองทัพพม่ายกทัพมาตีเมืองพิชัยพระยาพิชัยได้ยกทัพออกสู้รบจนดาบหัก จึงได้รับสมญาว่าพระยา พิชัยดาบหัก ซึ่งจังหวัดอุตรดิตถ์ได้คิดสร้างอนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหักขึ้นและได้ทำพิธีเปิด อนุสาวรีย์ในวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๒ และมีงานฉลองอนุสาวรีย์จนถึงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๒

วัดธรรมาธิปไตย

วัดนี้เดิมชื่อว่า วัดต้นมะขาม ซึ่งย้ายหนีนํ้ามาจากวัดท่าทราย (ท่าอิฐล่าง) เนื่องน้ำเซาะจน ถึงพังไปหมด โดยวัดธรรมาธิปไตยตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ ซึ่งวัดนี้มีสิ่งที่น่าสนใจ ก็คือ บาน ประตูวิหารวัดพระฝาง คู่หนึ่งซึ่งแสดงบนอาคารที่เรียกว่า "ธรรมสภา บานประตูนี้ เดิมอยู่ที่วัด พระ ฝางเนื่องจากวิหารวัดพระฝางชำรุดทรุดโทรมมาก เจ้าคณะสงฆ์จังหวัดอุตรดิตถ์ จึงเกรงว่าถ้าทิ้ง บาน

ประตูปะตูวิหารไว้ อาจจะสูญหายได้ จึงได้ขออนุญาตกรมศิลปกรนำมาเก็บรักษาไว้ที่ธรรมสภา วัดธรรมาธิปไตย บานประตูคู่นี้แกะสลักในสมัยอยุธยาแต่ละบานกว้าง ๒.๒๐ เมตร สูง ๕.๓๐ เมตร และหนาถึง ๑๐ ซม. ไม้ที่แกะสลักบานประตูเป็นไม้ปูลู แกะสลักเป็นลายก้านขด ลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ บานละ ๗ พุ่ม แต่ละพุ่มระหว่างพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ มีกนกใบเทศขนานบสองข้าง บานทางขวามือ มีอกเลาประตูอยู่กลางและแกะสลักเป็นเทพนมตอนบนอกเลา ๔ องค์ ตอนล่างอกเลา ๔ องค์ สำหรับธรรมสภา เป็นอาคารทรงไทย ๒ ชั้น จุดประสงค์ในการสร้างเพื่อใช้เป็นทั้งโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ หอประชุม หอสมุด และพิพิธภัณฑสถานรวมกัน ชั้นล่างใช้เป็นห้องประชุมได้ ชั้นบนเป็น ห้องโถงกว้างขวาง สุดห้องโถงยกพื้นทั้งใต้ประดิษฐานพระพุทธรูปและทางขวาก็ และก่อนถึงยกพื้น มีบันประตูปะตูวิหารวัดพระฝางตั้งอยู่ทางขวาก็อีกบานหนึ่ง

วัดใหญ่ท่าเสา

วัดใหญ่ท่าเสาวัดนี้อยู่ใกล้กับสถานีรถไฟท่าเสา ซึ่งวัดใหญ่ท่าเสาเป็นวัดที่เก่าแก่ อีกวัดหนึ่งมีโบราณวัตถุสถาน คือพระพุทธรูปชื่อหลวงพ่อยักษ์, โบสถ์, หอไตรและศาลาการเปรียญ สำหรับพระพุทธรูปหลวงพ่อยักษ์ เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ปางประทานอภัย สมัยอยุธยา เป็นพระพุทธรูปที่ชาวจังหวัดอุดรติดัดเลื่อมใสศรัทธา ทางวัดได้สร้างวิหารขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ เพื่อเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อยักษ์ สำหรับโบสถ์เป็นโบสถ์เก่าที่สวยงาม บานประตูก็มี ลายแกะสลักไม้ส่วนข้อโบระกาทำด้วยปูนปั้น สำหรับหอไตรก็มีลายแกะสลักไม้เช่นกัน

ประเพณีในท้องที่จังหวัดอุดรติดัด

ประเพณีถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้า

ประเพณีนี้จัดที่วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล เริ่มงานวันขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๒ ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชา พระพุทธเจ้าเข้าสู่ ปรีณิพพาน ก่อนงานชาวตำบลทุ่งยั้งจะจัดทำพระพุทธรูปจำลอง โดยใช้ไม้ทำพระเศียรและพระกร ส่วนพระวรกายใช้ไม้ไผ่สานทำเป็นโครง ปิดกระดาษ ทาสีครองจีวร ครบตามอัฐบริวาร ประทับในท่า สีหไสยาสน์เหมือนกับพระพุทธเจ้าประทับขณะปรีณิพพาน ชาวบ้านจะตั้งพระศพไว้เป็นเวลา ๙ วัน ใน ระหว่างตั้งพระศพนี้จะมีการสวดพระอภิธรรมทุกคืน จนกระทั่งถึงวันถวายพระเพลิงศพ จะนำพระศพ แห่รอบพระวิหาร เสร็จแล้วจะนำพระศพไปตั้งที่พระมรุที่จัดทำไว้หน้าพระวิหารวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง นอกกำแพงแก้ว จากนั้นจะเป็นพิธีเคารพพระศพ การเคารพพระศพจะมีชาวตำบลทุ่งยั้งแต่งตัวเป็น เทวดา นางฟ้า พรหมณ์ ส่วนสาวกของพระพุทธเจ้า นั้นจะนิมนต์พระวัดใกล้เคียงไปร่วมเป็นสาวก ๓๓ ของพระพุทธเจ้าดังเช่นในสมัยพุทธกาล จากนั้นก็จะกระทำพิธีถวายพระเพลิง ซึ่งได้กระทำตามพระ พุทธประวัติ แต่จุดเพลิงไม่คิดเพราะสาวกองค์สุดท้ายยังมาไม่ถึง เมื่อสาวกองค์สุดท้ายมาถึงก็เข้าไป ถวายบังคมพระศพเสร็จแล้วไฟจึงติด สำหรับระยะเวลาระหว่างตั้งศพถึง ๙ วันนั้น จะมีการทำบุญทำ เป็นประจำทุกวันทั้งเช้าและเพล โดยมีประชาชนมาร่วมงานนี้จำนวนมาก กลางคืนจะมีมหรสพให้ชม ตลอดงาน

บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์

พระยาพิชัยดาบหัก

พระยาพิชัยดาบหัก เดิมชื่อ จ้อย เกิดที่บ้านห้วยคา เมืองพิชัย เมื่อพ.ศ. ๒๒๘๔ ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นทองดีและเนื่องจากมีฝีมือดี โดยเฉพาะด้านศิลปะการต่อสู้ จึงได้เข้ามารับราชการกับ สมเด็จพระเจ้าตากสิน ตั้งแต่ครั้งที่เป็น เจ้าเมืองตาก จนได้รับบรรดาศักดิ์เป็น หลวงพิชัยอาสาหลวงพิชัยอาสา ได้ติดตามพระยาตาก จนพระยาตากกอบกู้เอกราชและปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ครองกรุงธนบุรี จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหลวงพิชัยอาสา เป็นเจ้าหมื่นไวยวรนาถ ราชองครักษ์ในพระองค์ และเป็นพระยาสิทธิราชเดโช ตามลำดับ ในที่สุดสมเด็จพระเจ้าตากสิน โปรดเกล้าฯ ให้พระยาสิทธิราชเดโช ไปเป็นเจ้าเมืองพิชัยที่เป็นบ้านเกิด ซึ่งในศึกครั้งหนึ่งกับฝ่ายพม่า พระยาพิชัยสู้รบอย่างสุดกำลังความสามารถจนเสียการทรงตัว ได้ใช้ดาบข้างขวาฟันตัวไว้ จนดาบข้างขวาหักเป็นสองท่อน แต่ท่านก็นำทหารสู้ต่อจนได้รับชัยชนะ ปรากฏเป็นที่เล่าขานถึงปัจจุบัน

พระศรีพนมมาศ

พระศรีพนมมาศ นามเดิม "นายทองอิน" นายอากรสุรา เชื้อสายจีน ผู้ทุ่มเทกับการพัฒนาเมืองลี้แล และเป็นผู้นำชุมชนที่ชาวลี้แลให้ความเคารพนับถือ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ท่านได้รับบรรดาศักดิ์เป็นขุนพิศาลจันะกิจ และได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระศรีพนมมาศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งผลงานที่สำคัญของพระศรีพนมมาศได้แก่

๑. การคมนาคม ในขณะที่พระศรีพนมมาศยังมีได้รับราชการ คือตอนที่เป็นนายอากรสุราอยู่นั้น ได้เริ่มงานชิ้นสำคัญ คือ การสร้างถนนจากลี้แล มาตลาดบางโพ โดยการร่วมมือของราษฎรคือถนนอินใจมี นอกจากนี้ยังได้วางผังเมืองลี้แล ตัดถนนอีกหลายสาย เช่น ถนนลี้แล-หัวดง, ลี้แล-พระแท่นศิลาอาสน์-ทุ่งยั้ง และถนนต่าง ๆ ในอำเภอลี้แล

๒. การชลประทาน เดิมทีเดียว เมืองลี้แลไม่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดปีพระศรีพนมมาศ ได้เริ่มการสร้างฝายหลวงขึ้น การสร้างฝายหลวงนี้ ได้ใช้กำลังราษฎรแท้ และมีได้รับงบประมาณ แผ่นดินเลย ท่านเกณฑ์แรงงานจากราษฎรทุกตำบลให้มาช่วยบ้านละ ๑ คน โดยผลิตเปลี่ยนเวียนเวร ๓๔ วันทำงาน ทุกคนต้องมาพร้อมกันที่ฝายหลวงด้วยความตั้งใจจริงของท่านฝายหลวงก็สำเร็จตามความปรารถนาเดิม โดยฝายนี้สร้างด้วยไม้ นานปีเข้าทานกระแสน้ำไม่ไหว จึงพังลงมาทำให้น้ำท่วมเมืองลี้แลครั้งหนึ่ง ต่อมาเมื่อพระศรีพนมมาศย้ายไปเป็นเกษตรมณฑลพิษณุโลกแล้ว ทางราชการเห็นความสำคัญของฝายนี้ จึงได้มาสร้างเสริมเติมต่อเป็นฝายถาวรนอกจากนี้ ท่านยังคงสร้างฝายอื่น ๆ อีก เช่น "ฝายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช" เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นดำรงตำแหน่งมหาดارาชกุมาร ได้เสด็จไปเยี่ยมลี้แล ได้ทรงทำพิธีทิ้งดินก้อนแรกเป็นปฐมฤกษ์ในการสร้างฝายนี้ และโปรดประทานนามว่า "ฝายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช" และยังมีฝายหิน ฝายหนองแม่อิน ฝายเก่นหมากและฝายจอมแจ้งเป็นต้น

๓. การปกครอง พระศรีพนมมาศเป็นนายอำเภอที่ดำเนินการปกครองแบบบิดาปกครองบุตรในยามว่างท่านจะออกเดินตรวจตราดูแลความทุกข์สุขของราษฎรและแนะนำตักเตือนให้ปฏิบัติในทางที่ชอบ ซึ่งการปกครองแบบนี้ ทำให้เมืองลี้แลสงบสุข

๔. การศึกษา เมื่อครั้งพระศรีพนมมาศยังมีอาชีพเป็นนายอากรสุราอยู่นั้น ท่านมีความสนใจเกี่ยวกับการศึกษา ท่านได้ตั้งโรงเรียนราษฎร์ส่วนตัวขึ้นเป็นแห่งแรกของอำเภอลับแลแต่ตั้งอยู่เพียง ๕ ปีก็ยุบเลิกไป ต่อมาเมื่อท่านดำรงตำแหน่งนายอำเภอลับแล ท่านได้ตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ ได้รับพระราชทานนามจากพระบรมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวคราวเสด็จเมื่อลับแลว่า "พนมมาศพิทยากร" เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๐

๕. การเกษตร พระศรีพนมมาศได้จ้างชาวจีนที่ชำนาญในการปลูกผักมาทำไร่ตัวอย่างให้ราษฎรดู ราษฎรได้นำวิธีการไปใช้ นอกจากนี้ท่านยังได้ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยแนะนำให้ราษฎรเลี้ยงไก่และสุกร แนะนำให้ปลูกมะพร้าว หนาก ละหุ่ง และทำลูกตาลหรือลูกชิดเป็นสินค้าสำคัญจนถึงปัจจุบัน เมื่อราษฎรปลูกได้ผลท่านยังพยายามหาตลาดสินค้าให้แก่ราษฎร

๖. การอุตสาหกรรม งานชิ้นสำคัญของพระศรีพนมมาศอีกอย่างหนึ่งคือการทำไม้กวาด ต้นตองกง ท่านให้ราษฎรช่วยกันเก็บดอกตองกงซึ่งอยู่มากมารวบรวมไว้ แล้วเรียกราษฎรตำบลแม่พูล, ฝ่ายหลวงและห้วยดงมา ตำบลละ ๒ คน ให้มาฝึกหัดทำไม้กวาดกับท่าน ท่านได้นำไม้กวาดทูลเกล้าถวายฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และถวายเจ้านายอีกหลายพระองค์ ต่อมา พระศรีพนมมาศได้ประกาศให้ราษฎรทำไม้กวาดส่งไปขายเป็นสินค้าสำคัญจนถึงปัจจุบัน